

Akkervogels 1989-1991

Resultaten akkervogelmeetnet Groningen

Ben Koks

---

1 Inleiding

In 1991 zijn in het kader van het Akkervogelproject 14 plots geteld die ook in de voorgaande jaren zijn bekeken. Wie meer wil weten over de doelstellingen en de methodiek van het Akkervogelproject wordt geadviseerd het Akkervogelnummer van de Grauwe Gors 2 (1991) of Van Scharenburg

et al. (1990) te raadplegen.

In dit artikel zullen de meest in het oog lopende verschillen met de jaren 1989 en 1990 worden besproken. Een overzicht van de veranderingen in landschappelijke kenmerken wordt achterwege gelaten.

2 Werkwijze

De inventarisatiemethodiek die voor het akkervogelmeetnet is gebruikt, is geënt op de SOVON/BMP-methodiek. In de gehanteerde BMP-normen zijn een paar kleine wijzigingen ingevoerd die betrekking hebben op het later arriveren van een paar soorten in de Noord-Nederlandse akkers. De ruggraat van het veldwerk wordt gevormd door een 5-tal bezoeken in de vroege ochtend en een 2-tal nachtbezoeken. Tijdens de ochtendbezoeken worden een aantal relevante landschapskenmerken meegemeten.

In het derde inventarisatie-jaar waren de weersomstandigheden niet te vergelijken met de relatief gunstige jaren '89 en '90. Tot ver in mei moesten vogelaars in Nederland getooid in winterkleding hun ochtendrondjes afwerken. Het koude voorjaar heeft vermoedelijk een verminderde zangactiviteit van een aantal akkersoorten tot gevolg gehad.

3 Resultaten

De gemiddelde dichtheden uit 1989 en 1990 die in tabel 1 worden weergegeven zullen afwijken van de dichtheden zoals die in het rapport Akkervogels in Groningen (Van Scharenburg et al., 1991) zijn weergegeven. De reden is dat er van de oorspronkelijke set van 52 plots 14 zijn overgebleven die in de tijd vergelijkbaar zijn. De consequentie van deze kleine steekproef is dat subtiele verschillen met de voorgaande jaren nu niet zullen opvallen. Ook is het in tegenstelling tot de eerste editie van deze meetreeks (Van Scharenburg et al., 1991) niet mogelijk om regionale verschillen op te sporen.

De bepaling van de significantie tussen de jaren voorkomende verschillen is gebaseerd op een herhaalde metingen model.

Soort	1989	1990	1991	Significant
Wilde Eend	8.1	2.2	7.9	-
Kuifeend	0.2	0.2	0.1	-
Patrijs	0.5	0.7	0.6	-
Kwartel	0.9	0.4	0.2	-
Fazant	3.9	4.8	4.7	-
Waterhoen	0.7	1.0	0.6	-
Meerkoet	0.5	0.8	0.5	-
Schouster	4.0	4.4	3.6	-
Kievit	3.1	3.2	3.4	-
Veldleeuwerik	5.9	5.7	4.8	-
Graspieper	6.9	6.6	4.3	p < 0.05
Witte Kwik	0.9	1.0	0.8	-
Gele Kwik	18.6	15.0	8.8	p < 0.01
Kleine Karekiet	2.9	3.6	1.5	p < 0.05
Bosrietzanger	2.7	3.3	2.1	-
Rietzanger	0.5	0.4	0.1	p < 0.05
Grasmus	0.8	1.3	1.2	-
Kneu	1.2	1.0	0.6	p < 0.05
Rietgors	2.7	2.4	1.8	-

Tabel 1

Jaarverschillen per vogelsoort voor het totale akkerbouwgebied (gemiddelde dichtheid/100 ha).

De Wilde Eend laat ten opzichte van 1990 een sterke toename zien.

De sterke dip die in de 14 plots in 1990 is vastgesteld werd in de grotere steekproef in dat jaar niet gevonden. Het is dan ook erg waarschijnlijk dat deze lastige soort in deze 14 plots 1990 is onderteld. Het aantal Wilde Eenden in 1991 benadert in hoge mate het aantal uit 1989.

Hoewel niet significant, moet de afname van de Kwartel (invasiesoort) in 1991 worden gezien in het licht van de respectievelijk zeer goede en goede jaren '89 en '90. In 1991 zijn er geen Kwartels in de plots op het Hogeland gemeld. Het Oldambt en de Veenkoloniën herbergden als vanouds weer een aantal roepende vogels. De indruk bestond dat braakgelegde akkers het goed deden bij de Kwartel.

De afname die zowel Waterhoen als Meerkoet laten zien ten opzichte van 1991 is in het licht van de korte maar venijnige winter goed te verklaren. In de weidevogelmeetnetten van de provincies Noord-Holland en Groningen laten beide soorten respectievelijk een gelijkblijven en toename zien (Scharringa 1991, Van Scharenburg in voorbereiding). Het is waarschijnlijk dat weidegebieden een betere kans op overwinteren geven dan akkerbouwgebieden.

De sombere geluiden die men over de Westeuropese Veldleeuwerikenpopulatie uitstort, lijkt ook voor de Groninger akkers op te gaan. Hoewel niet significant kan een terugval van 16 % moeilijk een optimistisch geluid worden genoemd. Hoewel er ten zuiden van het Eemskanaal gemiddeld 13 territoria/100 ha zijn gevonden (Van Scharenburg et al., 1990) blijkt uit mondelinge informatie van de boeren die we tijdens onze velduurtjes tegenkwamen dat de Veldleeuwerik in een recent verleden vele malen talrijker was in de akkers dan nu het geval is. In de loop van de jaren tachtig laat de Graspieper een wat fluctuerend beeld zien (weidevogelmeetnet provincie Groningen). Ook landelijk laat deze erkende taludsoort een wat schommelend beeld zien (SOVON-nieuws 4:3).

De meest zorgwekkende terugval is bij de Gele Kwikstaart vastgesteld. Kon-

den we in 1989 nog melden dat we 18,6 paren/100 ha scoorden in de uitgestrekte akkers; in 1991 moeten we het in 1991 doen met een trieste 8,8 paar/100 ha. Een terugval ten opzichte van 1990 met maar liefst 41,7 %! Hoewel Scharringa (1991) wat gemakkelijk de slechte weersomstandigheden als reden noemt voor de afname van deze voormalige weidevogel, is het een voldongen feit dat een sterk negatieve trend ook in het Groninger weidevogelmeetnet niet ongemerkt voorbij is gegaan (Van Scharenburg in voorbereiding).

Ook op een voorjaarsslaapplaats aan de zuidrand van Amsterdam is een opvallende afname vastgesteld (Visbeen, 1991). Er is kennelijk meer aan de hand bij het Akkermannetje dan wat tegenvallende inventarisatie-omstandigheden...

Na het optimale jaar 1990 laten alle bewoners van de met overjarig riet begroeide slootjes een afname zien. Bij de Kleine Karekiet wordt de terreinwinst die in 1990 werd geboekt weer volledig teniet gedaan. Ook de Rietzanger laat een significante afname zien.

De laatste soort die een significante afname laat zien is de Kneu. Ook bij deze agro-soort laten de SOVON-indexen niets aan duidelijkheid te wensen over (SOVON-nieuws 4:3).

Pessimisten fluisteren zelfs al dat de Kneu de Grauwe Gors van de jaren '90 gaat worden.

Om dit onderdeel positief af te sluiten kan nog worden gemeld dat er ook in 1991 weer regelmatig zingende Blauwborsten in de gele koolzaadvelden zijn waargenomen. In één plot (100 ha) in de Noordpolder zijn maar liefst 4 territoria opgespoord. Ook elders in het Hogeland werd dit contrastrijke plaatje door tellers van het Akkervogelproject opgemerkt.

4 Slotwoord

Meetreeksen worden pas de moeite waard als ze enige tijd voortduren. Dit geldt natuurlijk ook voor dit akkervogelmeetnet. In dit derde jaar kunnen we alleen het mogelijke begin van trends signaleren. De omvang van

de steekproef en het prille begin van de reeks beletten ons harde uitspraken te doen over aantalsveranderingen bij akkervogels.

We zullen nog een paar jaar geduld moeten hebben alvorens we echt iets kunnen zeggen over bijvoorbeeld de achteruitgang van soorten als Gele Kwikstaart, Veldleeuwerik en de Graspieper. Ook zullen we nog even moeten wachten willen we het mogelijke succes van een soort als de Blauwborst op waarde kunnen inschatten.

5 Dankwoord

Een uur fietsen voordat het heerlijke liedje van de Veldleeuwerik boven een Groninger akker kon worden genoteerd. Ook dit jaar was een flink uitgedund groepje tellers weer bereid de laarzen aan te sjoeren om rondjes in de zuigende Groninger klei te zetten.

Bert de Bruin, Sybrand de Bruin, Jakob Haak, Jan van 't Hoff, Roland Jalvink, Lucie Jellinek, Henk van der Jeugd, Alco van Klinken, Leon Luyten, Wim Nap, Anneke Nieuwenhuijs, Antoon Philipi, Willem de Ruiter, Lex Tervelde en Jack Smit worden ook nu weer hartelijk bedankt voor hun inspirerende inzet. Kees van Scharenburg was weer eens bereid enig rekenwerk te verrichten. Gezien zijn teruglopende

gezichtsvermogen en gevorderde leeftijd heeft de heer Lindenberg helaas moeten afhaken.

6 Literatuur

Scharenburg, K. van, J. van 't Hoff, B. Koks en A. van Klinken (1990): Akkervogels in Groningen.

Scharenburg, K. van, J. van 't Hoff, A. van Klinken en B. Koks (1991): Resultaten akkervogelmeetnet 1989-1990. De Grauwe Gors 19:2, pag. 4-9.

Scharringa, C.J.G. (1991): Meetnet weidevogels Noord-Holland 1987-1991. De Graspieper 11:4, pag. 159-169.

Visbeen, F. (1991): Voorjaarsslaapplaats van Gele Kwikstaarten in de oeverlanden van het Nieuwe Meer. De Graspieper 11:3, pag. 121-124.

Adres auteur

Ben Koks
Kremersheerd 147
9737 PN GRONINGEN
(050) 41 26 46